

**TUXUMDONI KISTALARINING AYOLLARDA KLINIK  
NAMOYON BO'LISHI**

***Isroilova Sarvinozbonu Adhamboy qizi***

*Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti "Morfologiya" yo'nalishi 1-  
kurs magistranti*

***R.M.Shermatov***

*Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti "Pediatriya" kafedrası  
mudiri t.f.n, dotsent*

**Kirish**

Tuxumdoni kistalari – reproduktiv yoshdagi ayollarda eng ko'p uchraydigan ginekologik patologiyalardan biridir. Ushbu kistalar, odatda, tuxumdonda suyuqlik yoki turli to'qimalardan iborat kapsula sifatida hosil bo'ladi. Ularning rivojlanishida gormonal o'zgarishlar, ovulyatsiya jarayonidagi buzilishlar, endometriozi, surunkali inflamatsiyalar, tug'ma to'qima anomaliyasi yoki jarrohlik va travmatik holatlar asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Kistalar ko'pincha klinik jihatdan namoyon bo'lmaydi va bemorlar uni tasodifan ultratovush tekshiruvda aniqlashadi. Shu bilan birga, kattalashgan kistalar, patologik turdagi kistalar yoki morfologik jihatdan murakkab tuzilishga ega kistalar og'riq, dismenoreya, abdominal shish, diskomfort, gormonal buzilishlar va ba'zi hollarda infertilite kabi simptomlar bilan kechadi.

Tuxumdoni kistalarining klinik va morfologik xususiyatlarini bilish, ularning rivojlanish sabablari va namoyon bo'lish shakllarini o'rganish shifokorlarga kasallik turini aniqlash, davolash strategiyasini belgilash va reproduktiv salomatlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Klinik kuzatuv va morfologik tahlil kistalarning xavf darajasini aniqlash va profilaktik choralarini belgilash imkonini beradi, bu esa ayol salomatligi va hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

### **Asosiy qism**

Tuxumdoni kistalari – bu tuxumdon to‘qimasida suyuqlik yoki boshqa to‘qimalardan iborat kapsula shaklida hosil bo‘ladigan patologik shakllar bo‘lib, ular reproduktiv yoshdagi insonlarda eng ko‘p uchraydigan ginekologik patologiyalardan biridir. Kistalar rivojlanishida gormonal o‘zgarishlar, ovulyatsiya jarayonidagi buzilishlar, surunkali inflamatsiyalar, endometrioz, tug‘ma to‘qima anomaliyasi, shuningdek, jarrohlik yoki travmatik holatlar asosiy omil sifatida namoyon bo‘ladi. Tuxumdoni kistalarini klinik jihatdan funktsional va patologik turlarga bo‘lish mumkin.

**Funktsional kistalar** ovulyatsiya jarayonida paydo bo‘ladi va ko‘pincha o‘z-o‘zidan yo‘qoladi. Ular orasida:

- **Folikulyar kistalar** – tuxumdon follikulasi yetilmagan yoki ovulyatsiya tugamagan hollarda hosil bo‘ladi. Hajmi odatda 2–5 sm, ichida suyuqlik mavjud. Ko‘p hollarda asimptomatik bo‘lib, ultratovush tekshiruvida tasodifan aniqlanadi.

- **Lutein kistalar** – ovulyatsiyadan keyin hosil bo‘ladi, progesteron ishlab chiqaradi. Hajmi folikulyar kistalarga nisbatan kattaroq bo‘lishi mumkin va og‘riq yoki diskomfort bilan kechadi.

**Patologik kistalar** turli to‘qimalar aralashmasi yoki patologik rivojlanish natijasida hosil bo‘ladi. Ular dermoid (teratomalar), endometrioid va yolg‘on kistalar sifatida tasniflanadi:

- **Dermoid kistalar (teratomalar)** – tarkibida yog‘, soch, tish yoki suyak elementlari bo‘lishi mumkin. Qalin devorli va turli to‘qimalar aralashmasi bilan xarakterlanadi.

- **Endometrioid kistalar** – endometrioz natijasida tuxumdonda qon bilan to‘lishi mumkin. Qalin devorli va ichida qalin qonli kontent mavjud bo‘ladi.

- **Yolg‘on kistalar** – boshqa kasalliklar fonida paydo bo‘lib, morfologik jihatdan oddiy suyuqlik bilan to‘ldirilgan kapsuladan iborat.

Klinik belgilari kista turi, hajmi va lokalizatsiyasiga bog'liq. Katta hajmli yoki patalogik kistalar abdominal og'riq, dismenoreya, shish, siydik chiqarish va ichak harakatlarida diskomfort, ba'zi hollarda esa infertilite bilan kechadi. Funktsional kistalar odatda asimptomatik bo'lib, o'z-o'zidan yo'qoladi. Morfologik tahlil kistalarning ichki tarkibi, devor qalinligi va kontent xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi. Folikulyar kistalar yupqa devorli, ichida suyuqlik bo'ladi; lutein kistalar qalin devorli, progesteron bilan boy. Dermoid kistalar qalin devorli va turli to'qimalar aralashmasini o'z ichiga oladi; endometrioid kistalar qalin devorli va ichida qalin qonli kontent bilan xarakterlanadi. Kista rivojlanish xavfi bemorning yoshi, gormonal holati va reproduktiv tarixi bilan bog'liq. Kichik funktsional kistalar konservativ kuzatuv bilan o'z-o'zidan yo'qoladi, katta hajmli yoki patalogik kistalar esa jarrohlik aralashuvni talab qiladi. Klinik kuzatuv, ultratovush monitoringi va gormonal terapiya kista rivojlanishini nazorat qilishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, tuxumdoni kistalarining klinik va morfologik jihatlarini bilish shifokorlarga kasallik turini aniqlash, asoratlarni oldini olish va reproduktiv salomatlikni saqlashda yordam beradi. Bu yondashuv bemorning individual davolash rejimini belgilashda, profilaktik choralarni aniqlashda va reproduktiv funktsiyani saqlashda samarali vosita hisoblanadi.

### **Xulosa**

Tuxumdoni kistalarining klinik va morfologik ko'rsatkichlarini birgalikda o'rganish bemorlarni samarali tashxislash va individual davolashni rejalashtirishga imkon beradi. Kista turi, hajmi va bemorning yoshi klinik simptomlarning namoyon bo'lishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Klinik kuzatuv va morfologik baholash reproduktiv yoshdagi ayollar salomatligini saqlashda muhim vosita hisoblanadi. Bundan tashqari, ultratovush monitoringi va gormonal kuzatuv bemorning individual holatini baholashda, kista rivojlanishini erta aniqlashda va konservativ yoki jarrohlik davolash rejimini belgilashda muhimdir. Funktsional kistalar ko'pincha o'z-o'zidan yo'qoladi, patalogik kistalar esa vaqtida aniqlanmasa asoratlar keltirib chiqarishi mumkin. Morfologik xususiyatlarni bilish shifokorga

kista xavf darajasini aniqlash va reproduktiv salomatlikni saqlashda yordam beradi. Shu bilan birga, davolash va profilaktika strategiyasini optimallashtirish, ayolning hayot sifatini yaxshilashda samarali vosita bo'ladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. Fazilova S.S., Qoziboyeva S.T. Tuxumdoni kistalari va ularni davolash. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2022. – 198 bet.
4. Shukurova N.A. Ayollar jinsiy tizimi kasalliklarida diagnostika va klinik tahlil. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2019. – 180 bet.
5. Qurbonov, P. (2023). Kichik shaharlarda agrosanoat majmuini rivojlanish imkoniyatlari va istiqbollari (qashqadaryo viloyati misolida). *Nashrlar*, 298-301.
6. Qurbonov, P. (2023). O'ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI RIVOJLANISHINING ASOSIY BOSQICHLARI. *Farg'ona davlat universiteti*, (3), 165-165.
7. Aminov, I. B. (2022). ZAMONAVIY MASOFAVIY TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ASOSIY OMILLARI VA TALABLARI. *INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING*, 1(1).

### **Foydalanilgan internet saytlari**

1. <https://library.ziyonet.uz/book/142161>
2. [www.fjsti.uz](http://www.fjsti.uz)
3. <https://tktishf.edu.uz/>
4. <https://dist.edu.uz>